

hopes that Resolution № 481 will undergo significant changes and gain a limited and clear range of subjects to which it will apply.

Keywords: *remote work, martial law, pandemic, working conditions, labour relations*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мердова О.М.,

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри адміністративно-правових
дисциплін факультету №2
Донецького державного університету внутрішніх справ*

Тези доповіді присвячено особливостям забезпечення права дитини на освіту в умовах воєнного стану. Автором наголошується на тому, що забезпечення права на освіту в умовах воєнного стану вимагає від органів публічного адміністрування у сфері освіти як на центральному, так і на місцевому рівні запровадження нових дієвих заходів, спрямованих на виконання вимог законодавства щодо навчання дітей у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: *повна загальна середня освіта, право на освіту, інклюзивне навчання.*

Обов'язковість повної загальної середньої освіти гарантована на найвищому рівні в нашій державі, адже право на освіту передбачено в ст. 53 Конституції України [1]. Крім того, в ст. 19 Закону України «Про охорону дитинства» передбачено право кожної дитини на освіту [2], однак в умовах воєнного стану забезпечення цього права викликає багато труднощів, пов'язаних з такими чинниками:

- неможливістю організації освітнього процесу через військові дії;
- вимушена внутрішня міграція, пов'язана з масовим тимчасовим переміщенням населення;

- відсутність документів, що посвідчують особу, через їх втрату у зв'язку із військовими діями тощо.

Все це вимагає від органів публічного адміністрування у сфері освіти як на центральному, так і на місцевому рівні запровадження нових дієвих заходів, спрямованих на виконання вимог законодавства щодо навчання дітей у загальноосвітніх навчальних закладах.

Яскравим прикладом таких заходів є механізми, запроваджені в Законі «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [3], яким було внесено зміни до Закону України «Про освіту», який було доповнено ст. 57-1 «Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [4].

Зокрема, в зазначеній нормі здобувачам освіти, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується:

- організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників;
- збереження здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом;

- місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби).

Крім того, відповідно до Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти (далі – Порядок) зарахування до закладу освіти здійснюється відповідно до наказу його керівника, що видається на підставі заяви про зарахування до закладу освіти одного з батьків дитини (чи повнолітньої особи, яка має намір здобувати освіту), поданої особисто (з пред'явленням документа, що посвідчує особу заявника), до якої додаються:

- 1) копія свідоцтва про народження дитини або документа, що посвідчує особу здобувача освіти (під час подання копії пред'являється оригінал відповідного документа);

2) оригінал або копія медичної довідки за формою первинної облікової документації № 086-1/о «Довідка учня загальноосвітнього навчального закладу про результати обов'язкового медичного профілактичного огляду»;

3) оригінал або копія відповідного документа про освіту (за наявності).

В зазначеному нормативно-правовому акті наголошено на тому, що діти або один з їх батьків, які мають довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, довідку про звернення за захистом в Україні, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, та які не мають одного чи обох документів, у зазначених вище пунктах 1 та/або 3, зараховуються до закладу освіти без подання зазначених документів.

Діти, які не мають одного (чи обох) документа(ів), у зазначених вище пунктах 1 та/або 3, та довідки, визначеної додатком 2 Порядку, зараховуються до закладу освіти згідно із Порядком. У разі відсутності свідоцтва про народження дитини для сприяння в його оформленні керівник закладу освіти зобов'язаний невідкладно поінформувати орган опіки і піклування за місцем проживання дитини чи місцезнаходженням закладу освіти.

В умовах воєнного стану існують доволі часті випадки відсутності документів, які дають право на зарахування до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти і наявність такої «спрощеної» процедури є дієвим заходом гарантування права на освіту для дітей.

Особливо в контексті розгляду питання забезпечення права дитини на освіту в умовах воєнного стану слід зупинитися на особливостях надання освітніх послуг в системі інклюзивного навчання, що також вимагає від органів публічного адміністрування запровадження змін в організації зарахування до закладів загальної середньої освіти, зміни форм її здобуття, організації самого освітнього процесу та надання додаткових корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами. Такі виклики обумовили прийняття ряду змін до вже існуючих нормативно-правових актів, зокрема:

- внесено зміни до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 [6] в частині запровадження дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти, зняття обмежень щодо граничної кількості учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах, встановлення прямої заборони про відмову прийняття таких учнів та відкриття для них інклюзивних класів, внесення змін до організації діяльності команди психолого-педагогічного супроводу та процесу психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять;

- внесено зміни до Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 [7] щодо розширення кола завдань на період дії воєнного стану в частині проведення комплексної оцінки та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб з особливими освітніми потребами, які вимушено змінили місце проживання (перебування) та були зараховані в інклюзивні класи (групи) або здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання; надання інформаційної підтримки батькам дітей з особливими освітніми потребами щодо закладів, у яких дитина може продовжувати навчання та отримувати інші додаткові послуги.

Не дивлячись на запроваджені додаткові механізми забезпечення інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, на нашу думку, доцільним було б визнання дійсності раніше виданих висновків інклюзивно-ресурсних центрів до закінчення строку їх дії або до видачі інклюзивно-ресурсним центром в установленому порядку нового висновку, що забезпечило б можливість якнайшвидшого відновлення навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Враховуючи те, що батьки дітей, що здобувають повну середню освіту не завжди є обізнаними в існуванні таких гарантій з боку держави, вважаємо за доцільне з метою забезпечення права дитини на освіту в умовах воєнного стану запровадити масштабну інформаційну кампанію з метою доведення такої інформації до населення. На нашу думку, такі заходи доцільно проводити шляхом розміщення відповідної інформації у засобах масової інформації, соціальних мережах, а також обов'язково у пунктах прийому та реєстрації

внутрішньо переміщених осіб та територіальних органів соціального захисту населення.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (із змінами і доповненнями станом на 01.01.2020).

2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст.142 (із змінами і доповненнями станом на 02.04.2022).

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2126-IX. *Голос України* від 19.03.2022. № 60

4. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст.380 (із змінами і доповненнями станом на 06.04.2022)

5. Про затвердження Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 16 квітня 2018 року № 367. *Офіційний вісник України*. 2018. № 36. Ст. 1279.

6. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957. *Офіційний вісник України*. 2021. № 76. Ст. 4774 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 483 від 26.04.2022).

7. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545. *Офіційний вісник України*. 2017. № 61. Ст. 1859 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 493 від 29.04.2022).

Theses of the report are devoted to the peculiarities of ensuring the child's right to education in martial law. The author emphasizes that ensuring the right to education under martial law requires public administration bodies in the field of education at both central and local

levels to implement new effective measures aimed at meeting the requirements of the law on children's education in secondary schools.

Key words: complete general secondary education, right to education, inclusive education.

ГЕНДЕРНІ ВІДНОСИНИ В ПРАВОВОМУ ПОЛІ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У XIV – XVIII СТОЛІТТЯХ

Михайлюк В.П.,

д.і.н., професор, завідувач кафедри історії та археології юридичного факультету СНУ ім. В. Даля

***Анотація:** Стаття присвячена створенню моделі гендерних відносин в українському суспільстві XIV – XVIII ст. Розглядається динаміка відносин чоловіків і жінок у правових нормах*

***Ключові слова:** Права жінок і чоловіків, генеза гендерних відносин, Литовські Статуту, правові документи Гетьманської держави, норми звичаєвого права.*

Сучасний етап утворення незалежної української держави, її затвердження в європейській та світовій спільнотах нагально викликають відчутні потяги до минулого української спільноти у всіх сферах суспільно-політичного, соціально-економічного, культурного тощо просторах. Важливого значення у цьому сенсі набувають дослідження з питань гендерної політики, розвитку гендерних відносин у минулому, успіхів і недоліків в їх становленні на правових засадах, які сповідують учасники цих процесів.

Вивчення, аналіз і узагальнення розвитку гендерних відносин в минулій історії нашої країни виступили як один із аспектів науково-практичного та просвітницького заходу подолання негараздів у вказаній сфері у сучасній Україні. Це й спонукало автора розглянути проблему генези гендерних відносин на українських землях у правовому просторі XIV – XVIII століть.

Аналіз останніх досліджень та публікацій попередників. Загальна значимість проблеми прикувала увагу дослідників різних наукових напрямків. Серед них - вчені з права та історії, філософи,